

Vai PLG reģistrācijas kārtība traucē investoru piesaisti?

2017. gada novembrī spēkā stājās grozījumi Komerclikumā un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā (NILLTFN), pēc būtības uzņēmumu patieso labuma guvēju (PLG) atklāšanas pienākumu pārceļot no Komerclikuma uz NILLTFN, kas trīs gadu periodā ir radījuši ne mazumu praktisku problēmu PLG reģistrētājiem

Teksts Jānis Goldbergs

PLG reģistrācija skar ikvienu juridisku personu, tomēr jo sarežģītāka un plašāka ir uzņēmuma uzņēmēja, jo sarežģītākas ir prasības PLG reģistrācijai, kas faktiski ietekmē investīciju piesaisti Latvijā un rada situācijas, kad investori izvēlas citu valsti, lai nebūtu sava darbība jāsaista ar Latviju. It kā vienkārša administratīva procedūra atsevišķiem uzņēmumiem ir kļuvusi pat par gadu ilgu pārbaudījumu, liecina *Sorainen* Latvijas biroja vadošās partneres, zvērinātās advokātes Evas Berlaus pieredze, ko Uzņēmumu reģistrs noraida, un atliek vien izvērtēt privātā un valsts sektora juristu viedokļus par pastāvošo praksi. ☎

Viedoklis

PLG reģistrācijai ir vajadzīgi skaidri noteikumi!

Eva Berlaus,

Sorainen Latvijas biroja vadošā partnere,
zvērinātā advokāte

Runāju par šo tēmu ik gadu, un tā nenoveco. Ja banku sektorā ir sākusies nopietna diskusija par to, ka AML prasības un izmeklējošo dienestu darbības ir jāapspriež un, iespējams, ir nepieciešama kāda konstruktīvāka pīeja, tad Uzņēmumu reģistra (UR) gadījumā, kur jāreģistrē patiesie labuma guvēji (PLG), pilnīgi nekas nav mainījies trīs gadus. Kur ir problēma? Likums nosaka principu, proti, ka komersantam UR ir jāiesniedz tādi dokumenti, kas jauj UR neatkarīgi izvērtēt un pārliecināties, kas ir uzņēmuma PLG. Ja PLG ir fiziska persona, tad nekādas problēmas pie reģistrācijas nerodas. Šādi gadījumi ir, ja persona ir SIA vai AS daļībnieks nepastarpināti. Tieki iesniegta pases kopija, ir norāde, kas ir persona, un viss ir skaidrs.

Pavisam citādi process notiek, ja PLG ir ārvalstu investors, kuru ar Latvijā reģistrēto uzņēmumu saista gara, dažādās jurisdikcijās reģistrētu uzņēmumu kēde. Te nav runa par trīs vai četriem secīgiem uzņēmumiem, bet par tiešām garu sarakstu, kas ir vēsturiski izveidojies kapitāla strukturēšanas rezultātā. Šāda ir pasaules prakse, un šādu uzņēmumu ar sarežģītu kēdi līdz PLG ir daudz. Lai šāds uzņēmums Latvijā iesniegtu dokumentus par savu PLG kēdi, viņam ir jāveic liels darbs. Ir definēts princips, ka PLG jāreģistrē, bet nav skaidri pateikts, kādi dokumenti reģistrācijai ir jāiesniedz. Tā kā likums procedūru nenosaka, tad darbojas UR iekšējā prakse. Šī iekšējā prakse – vēl joprojām, kopš 2017. gada – mainās ar biežumu reizi pāris mēnešos. Tas ir, aptuveni runājot. *Sorainen* birojam ir virkne dažādu piemēru par nejēdzīgām situācijām, kad PLG reģistrācijas process ir nonācis līdz absurdam. Piemēram, klients ar sarežģītu PLG kēdi 10 mēnešus nodarbojas ar to, lai pa visu pasauli savāktu atbilstošus dokumentus. Parasti tas ietver lielu skaitu jurisdikciju, ir nepieciešami dokumenti, kas ir notariāli apliecināti un legalizēti Latvijā. Tas ir gan naudas, gan laika ietilpīgs pasākums.

Paiet desmit mēneši, uzņēmums atsūta mums uz biroju savāktos dokumentus, bet UR prakse ir mainījusies! Vai par to kādu informēja? Nē!

Tā ir iekšējā prakse, un par to uzzina tikai tad, kad aiziet ar dokumentiem pie UR notāra un tiek saņemts atteikums. Ir arī runa par pašiem UR notāriem, kas ir neatkarīgas amatpersonas, un viens notārs var pieprasīt vienu dokumentu paketi, bet cits var pieprasīt citādu. Ievērojot, ka notāri bieži mainās, mainās arī prasības. Tas, ko mums nākas darīt, – taisnoties par valstī notiekošo, un, protams, mēs saskaramies ar milzīgu neizpratni. Tas ir tik nesaprotami investoriem, ka uzņēmumi reorganizē savu struktūru, lai Latvijā nekas nebūtu jādara.

Pavisam nesen mūsu ziņā bija uzņēmumu daļu pārdošanas darījums, kas notika vairākās jurisdikcijās. Visur citur darījums tika pabeigts un publiski izziņots atbilstoši pušu paredzētajiem laika rāmjiem, bet Latvijā vēl divus mēnešus vācām UR noteikto dokumentu paketi un tā arī nevarējām noslēgt šī darījuma pabeigšanu, lai arī visi prasītie dokumenti bija. Šo divu mēnešu laikā bija nomainījies notārs, kurš uzskatīja, ka ir nepieciešams kaut kas cits, nekā esam atnesuši pēc iepriekšējā notāra pieprasījuma. Šādu piemēru mūsu praksē netrūkst.

Izrietošās sekas no problēmas ir tādas, ka no PLG reģistrācijas ir atkarīgas arī citas reģistrācijas, piemēram, valdes izmaiņu reģistrācija, SIA daļībnieku izmaiņas reģistrācija un citas.

Kāds ir risinājums? Mēs zinām, ka ES direktīvas AML jautājumos Latvijā ir interpretētas vis-skarbākajā veidā, un tomēr pieņemsim, ka tieši šāds risinājums mums ir nepieciešams. Tomēr, lai process notiktu, ir nepieciešami detalizēti MK noteikumi, kuri skaidri pasaka, kādi dokumenti kuros gadījumos ir nepieciešami. Ir vajadzīgi noteikumi, kas ir saistoši gan UR notāram, gan UR kā iestādei. Iesniedzējam ir skaidri un nepārprotami jāsaprot, kas no viņa tiek prasīts. Iespējams, ka UR ir nepieciešama atsevišķas PLG nodaļas izveide, jo zināms, ka ne visās jomās ar kvalificēta personāla piesaisti labi veicas budžeta problēmu dēļ. UR šādā ziņā ir klasiska šāda tipa iestāde.

Lielis skaits UR notāru mainās, un PLG lietas patiešām ir sarežģitas, jo sevišķi jau pieminēto garo PLG lēžu gadījumā. Manuprāt, būtu nepieciešams nošķirt uzņēmu-mu izmaiņu reģistrāciju no PLG reģistrācijas, jo patlaban uzņēmumi ir šīs situācijas ķīlnieki, kas nav pielaujams. Turpinoties pašreizējai praksei, es nebrīnišos, ka kāds uzņēmums, kurš 10 mēnešus aizvadījis dokumentu meklēšanā un tomēr nesa-nem reģistrāciju tikai tādēļ, ka nomainās notārs, var iesniegt prasību pret Latvijas valsti, jo ir acīm redzami, ka šāda kavēšana ir kaitnieciska un noda-ra zaudējumus. Turklāt ir loti labi zināms, kā to var novērst, – beidzot izstrādājot normālu kārtību.

Viedoklis

Speciāliem MK noteikumiem nav racionāla pamata

Guna Paidere,

Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāre

Pienākums juridiskām personām (JP) Uzņēmumu reģistrā (UR) atklāt patiesos labuma guvējus (PLG) ir spēkā kopš 2017. gada nogales, nosakot, ka JP valde noskaidro informāciju par PLG, kā arī to glabā un iesniedz UR. 2019. gada vidū mainījās regulējums, nosakot UR valsts notāriem tiesības šaubu gadījumā prasīt JP iesniegt PLG dokumentāro pamatojumu jeb jau JP valdes rīcībā esošos dokumentus, kas apliecinā PLG identitāti un īstenoto kontroli. Jaunais regulējums būtiski mainīja situāciju – ja agrāk valsts notārs nebija pilnvarots pārbaudīt JP pašdeklarēto informāciju par PLG, tad tagad valsts notārs analizē ie-sniegto datus, tos patstāvīgi salīdzinot ar publisku informāciju.

Dažādās valstīs ir dažādi uzņēmējdarbības caurspīdīguma standarti. Ir situācijas, kad valsts notārs patstāvīgi var atrast dokumentāro PLG pamatojumu citu valstu publiskos reģistros, bet ir arī gadījumi, kad informācija nav publiska, PLG īstenoto kontroli var pamatot tikai JP rīcībā esoši dokumenti, piemēram, JP reģistrēta tā saucamajās ārzonās, PLG īsteno līgumisku kontroli, izmantojot nominālos direktorus jeb tā sauktos zicpriekšsēdētājus u.tml. Jāpiekrīt, ka nereti ārvalstu JP kēdes ir loti garas un sarežģitas, tiešām Excel dati 10 lapu garumā, aptverot informāciju par dažādu jurisdikciju tiesību subjektiem un to veidiem.

PLG dokumentu analīze ir mainījusi valsts notāru darbu – tā prasa zināšanas par dažādām jurisdikcijām, dažādiem tiesību subjektiem, to veidiem, svešvalodu zināšanas. Lai nodrošinātu pieteikumu izskatīšanu ūtos termiņos, kā arī, nemot vērā, ka reti kad iesniegtie pieteikumi skar tikai PLG informācijas reģistrāciju, specializācija

iestādē nav noteikta. Taču atsevišķi valsts notāri ir specializējušies un izskata sarežģītākās lietas.

UR piekrīt, ka valsts iestādes budžeta ie-spējas nespēj konkurēt ar privātā sektora atalgojumu, kas nereti rada problēmas augsti kvalificēta personāla piesaistē, taču valsts notāru kompetence tiek periodiski paaugstināta.

Runājot par PLG reģistrāciju reglamentējošu Ministru kabineta noteikumu izstrādi, UR šai idejai neredz racionālu pamatu – nav iespējams radīt MK noteikumus, kuros būtu iekļautas visu valstu komercdarbības, kā arī nevalstiskā sektora regulējumam atbilstošs dokumentu uzskaitījums. Tieši no katras jurisdikcijas autonomā regulējuma atkarīgs PLG pamatojošo dokumentu kopums, proti, lai izveidotu UR iesniedzamo dokumentu sarakstu, tas būtu jāveido atbilstoši katras valsts normatīvajam regulējumam, kā arī jāatzina un jādefinē visi dokumentu veidi, kas var kalpot kāda fakta apliecināšanai, piemēram, ārvalsts JP vai veidojuma reģistrācijai attiecīgajā valstī. Turklāt, mainoties regulējumam attiecīgajā valstī, būtu grozāmi MK noteikumi.

Inkrimīnējumu, ka advokātu biroja 10 mēnešus vāktie PLG dokumenti izrādās nederīgi, UR noraida – mums nav izdevies identificēt šādu piemēru kā reālu gadījumu. Protams, nemot vērā to, ka ārvalstu kēdes ir garas un sarežģitas, kļūdas reizēm gadās.

Tāpēc vienmēr esam atvērti komunikācijai ar klientiem, esam arī organizējuši informācijas apmaiņas pasākumus ar juridiskajiem birojiem, lai skaidrotu UR praksi un uzklausītu viedokļus un priekšlikumus pakalpojumu pilnveidošanai. Arī turpmāk aicinām klientus nepieciešamības gadījumā konsultēties par PLG reģistrāciju pirms dokumentu iesniegšanas. Vienlaikus vēršam uzmanību, ka UR konsultāciju sniedz, balstoties uz klienta norādīto informāciju.

Iz konstatēti gadījumi, kad sākotnējā konsultācijā klients nav sniedzis pilnīgu situācijas izklāstu, kā rezultātā valsts notāram, izskatot dokumentus, nepieciešams iegūt papildu informāciju, atlieket reģistrāciju. Šādi būtiski tas ir saistīto izmaiņu gadījumā, piemēram, piesakot izmaiņas valdes sastāvā un informācijā par PLG.